

Analyse af episke tekster

Følgende forløb er udviklet i forlængelse af et års samarbejde mellem Silkeborg Gymnasium og Hvinningdalskolen, hvor vi lærere har besøgt og overværet hinandens undervisning i litteraturanalyse. Vi har forsøgt at udvikle et forløb i episk analyse for 1.g'ere (efter grundforløbet), hvor vi tager hensyn til den viden, som vi har fået om elevernes arbejde i grundskolen, og hvor vi håndfast tager udgangspunkt i at **aktivere** allerede kendt viden og afdække, hvor omfattende elevernes tekstlæsningskompetencer er. Det gør vi bl.a. ud fra forskningsresultater, der viser, at der altid sker et tab af viden i overgangen fra én skoleform til en anden (John Hattie), og at det derfor er en vigtig opgave for os på STX at koble os mere fintfølede på den viden, der allerede er der, i forhold til at rykke videre og udvikle læring og viden på den baggrund. Vores besøg hos folkeskolens lærere og elever på 9. klassetrin gjorde os eksempelvis i høj grad bevidste om, at der arbejdes ganske meget mere end forventet med begreber i litterær tekstanalyse – vel og i mærke i den mundtlige del af faget. Det bør vi i højere grad tage udgangspunkt i. Der har været en tilbøjelighed til at tro, at man i grundskolen arbejder mere oplevelses- og diskussionsorienteret, men vi har set, at billedet er noget mere nuanceret.

Intro til forløbet

Eleverne har alle sammen arbejdet med litterær tekstanalyse i grundskolen – men det vil variere, præcist hvilke begreber de har brugt, og hvordan de har arbejdet i deres respektive klasser. Men meget vil ligne noget kendt – blot vil eleverne opleve mere af det og i højere tempo på gymnasiet. Fra samarbejdet med lærere fra grundskolerne ved vi, at eleverne er vant til at arbejde med gængse analysebegreber og til at være tekstnære. Det er vigtigt at tale med eleverne om dette fra starten – og gerne allerede i den første lektion tage en snak om, hvordan de har arbejdet med tekster, hvilke begreber de frit fra leveren kan huske, og hvilke tekster de kan huske fra 9./10. klasse. Eleverne har i interviews givet udtryk for, at det er rart og imødekommende, at vi spørger på denne måde. De føler sig set og hørt – og man får som lærer nyttige informationer.

Forløbet er delt op i mindre dele – og vi vil som indledning til hvert af de små del-forløb høre eleverne om, hvilke begreber de kender til på forhånd. Altså vil vi følge op på den første lektions samtale med spørgeskemaer, hvor begreberne er givet som cues.

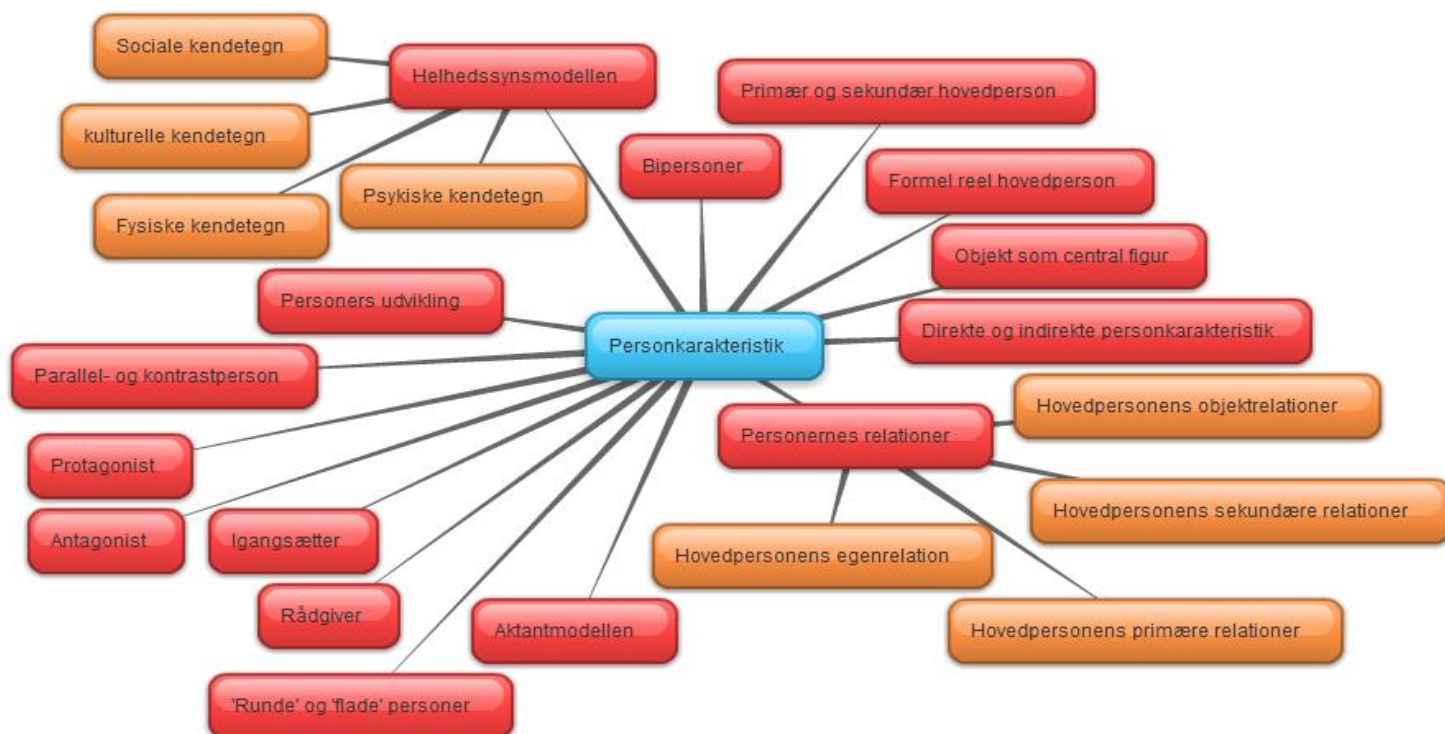
Forløbet sigter efter at introducere begreberne – og også på gymnasiet vil det variere, præcist hvilke begreber den enkelte lærer tager i brug fra start. Forløbet her viser altså en slags **maksimumsmodel**.

I forløbet arbejder vi med udgangspunkt i noveller fra 1990'erne og tiden fremefter. Mange elever har stiftet bekendtskab med prosatekster fra denne periode i grundskolen. Her forsøger vi at reducere i kompleksiteten for eleverne ved at vælge tekster, der ligner det kendte, men hvor vi fokuserer på at gøre 'mere af det samme' og øge tempo og niveau. Forløbet er på ca. 10 lektioner a 75 min.

Introforløbet om analyse og fortolkning af episke tekster.

Personkarakteristik

Forløbet indledes med, at eleverne læser novellen 'Bananfluerne' af Jan Sonnergaard fra 2004, hvor de først laver personkarakteristik af fortælleren på baggrund af, hvad de har lært i grundskolen, og derefter gør det samme ud fra nogle af de begreber, som de vil blive præsenteret for i forløbet. Analysebegreberne vi i forskellig grad arbejder med er:

I arbejdet med [personkarakteristik](#), finder vi ud af, hvor mange af begreberne eleverne allerede kender fra grundskolen.

Fortælle teknik og synsvinkler

Vi arbejder kort videre med personkarakteristik i forbindelse med novellen 'Hun græder ikke' fra 2006 af Naja Marie Aidt, men hovedvægten i analysen af denne novelle ligger på fortælle teknik og synsvinkler.

Eleverne skal også lave denne opgave på baggrund af deres lektie:

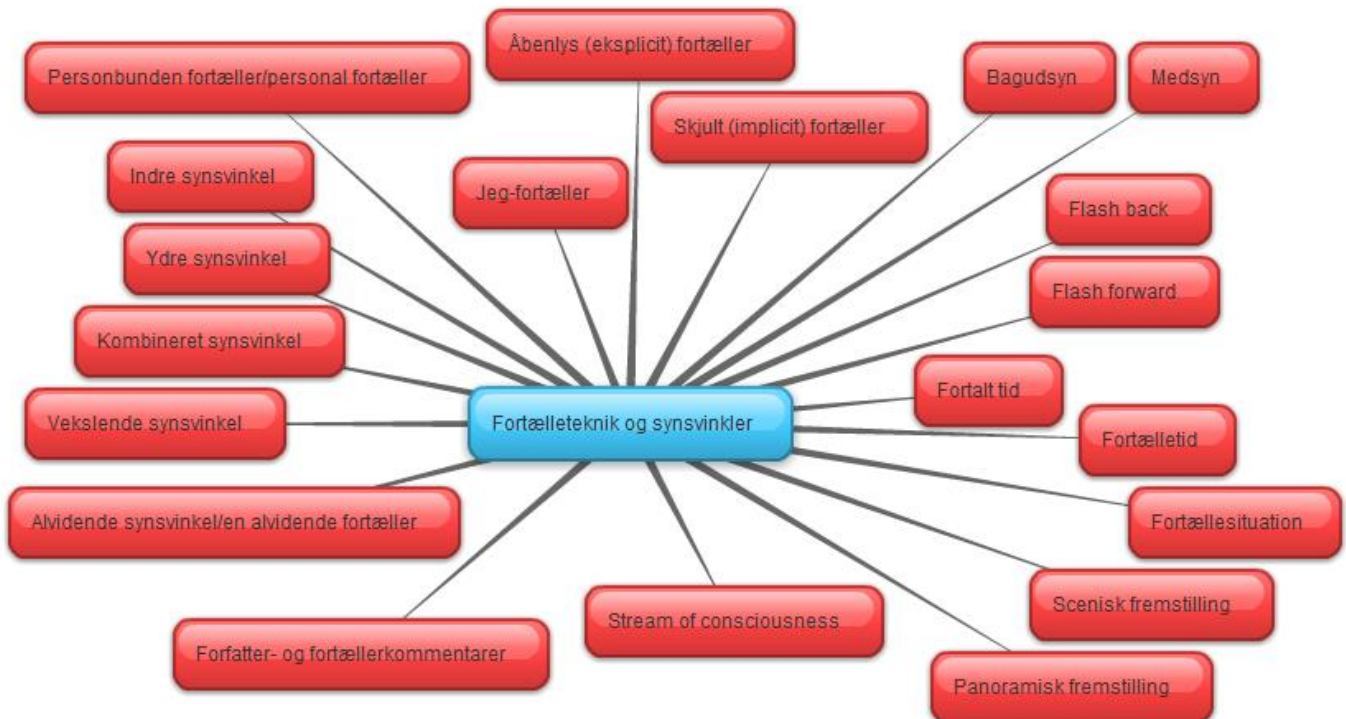
Lav 9 små forskellige sætninger med:

- 1: Ydre synsvinkel
- 2: Indre synsvinkel, 1. personfortæller
- 3: Indre synsvinkel, 3. personfortæller
- 4: Alvidende synsvinkel
- 5: Vekslede synsvinkel
- 6: Bagudsyn
- 7: Medsyn
- 8: Flashback
- 9: Flashforward

I skal kunne begrunde jeres sætninger.

Under arbejdet med [fortælle teknik og synsvinkler](#), finder vi igen ud af, i hvilket omfang eleverne kender begreberne fra grundskolen.

Dem vi arbejder med her er:

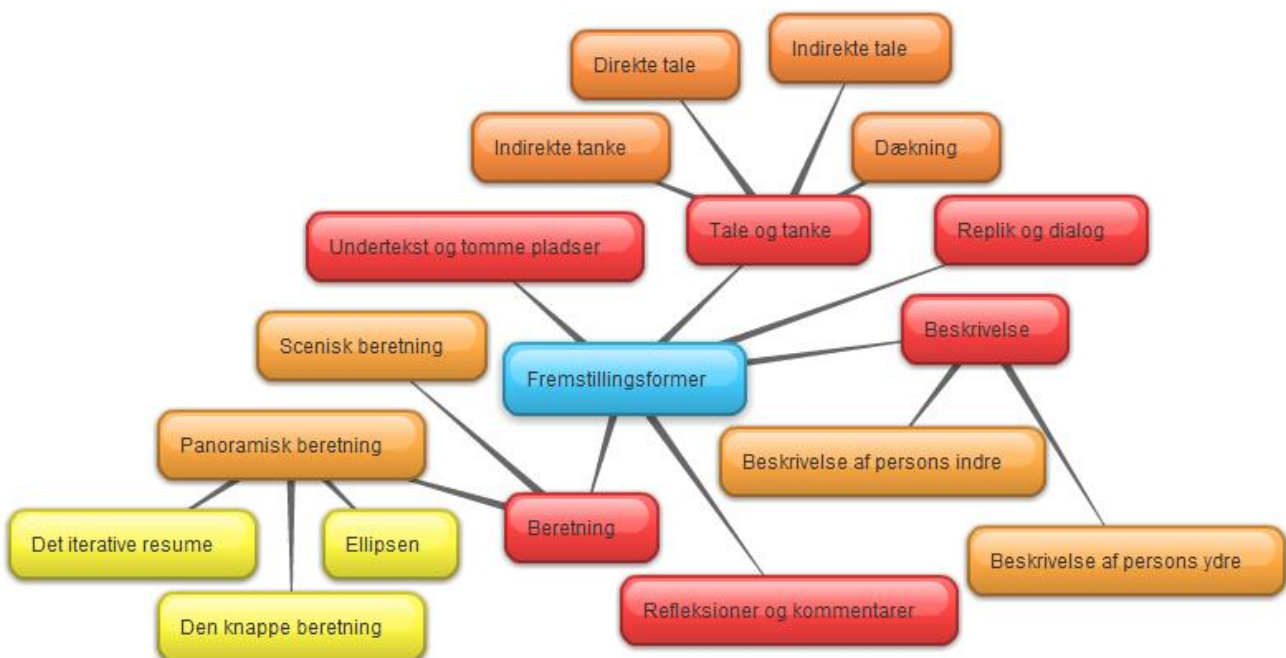

Fremstillingsformer

Vi arbejder derefter med fremstillingsformer og besvarer bl.a. nedenstående spørgsmål, efter vi har gennemgået dem sammen. Også her finder vi ud af hvilke analysebegreber, eleverne har kendskab til fra deres tidligere arbejde med [fremstillingsformer](#).

- 1) Hvad er en **beretning**?
- 2) Hvad er forskellen på **scenisk** og **panoramisk** beretning?
- 3) Hvornår bruger man **panoramisk beretning**?
- 4) Hvad er en **beskrivelse**, og hvad adskiller den fra beretning?
- 5) Hvilke genrer er beskrivelsen mest karakteristisk for? Epik, lyrik eller drama?
- 6) Hvordan er **dialog** forskellig fra beretning?
- 7) Hvad er **undertekst**?
- 8) Hvad er **tomme pladser**?
- 9) **Tale og tanke**: Hvad er forskellen på følgende tre udsagn fra en tænkt fortælling, og hvad kalder man de tre måder at gengive en persons tale på?
 - a. Ole kom brasende ind. Han var rasende: 'nu vil jeg fandeme ikke finde mig i det mere. Jeg er træt af at blive kostet rundt med af det dumme svin af en chef. Nu kan det være nok! Jeg siger op!
 - b. Ole kom brasende ind. Han var rasende. Han råbte, at han ikke ville finde sig i mere, og at han var træt af at blive hundset med af chefen, og at han ville sige op.
 - c. Ole kom brasende ind. Han var rasende. Nu ville han fandeme ikke finde sig i det mere. Han var træt af at blive kostet rundt med af det dumme svin. Nu kunne det være nok. Han ville sige op.

Begreberne i forbindelse med fremstillingsformer er:

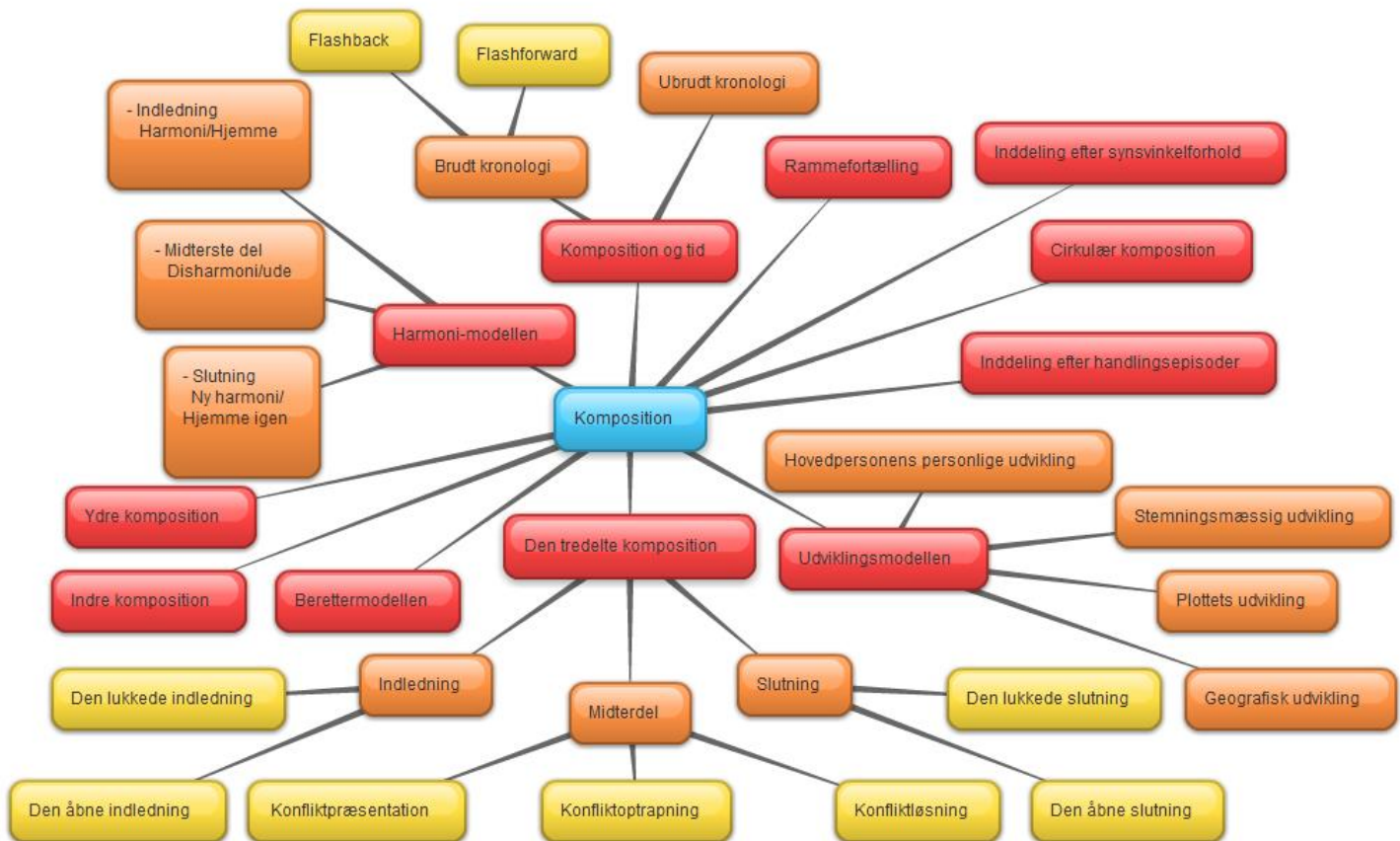

Komposition

Vi fortsætter med kompositionsanalyse og læser om begreberne, som I kan se nedenfor. På baggrund af disse arbejder eleverne i grupper med Helle Helles novelle 'Fasaner' fra 1996. Hver gruppe besvarer et af nedenstående spørgsmål.

Også her konkluderer vi på, hvad eleverne har med fra grundskolen i forbindelse med [komposition](#).

- 1) Gør rede for begrebet "ydre komposition". Læs s. 10, "Andre kompositionsformer".
Hvilken form er 'Fasaner'. Læs de andre kompositionsformer. Tegn dem, I kan.
- 2) Gør rede for begrebet "Den tredelte komposition" Analysér 'Fasaners' indledning og slutning med hensyn til, om de er åbne eller lukkede.
- 3) UDVIKLINGSMODELLEN
Gør rede for "Geografisk udvikling".
Beskriv personernes "veje" i 'Fasaner'. Ville disse evt. kunne bruges i en analyse?
- 4) UDVIKLINGSMODELLEN
Gør rede for "Plottets udvikling". Se også "Midterdelen", s. 2.
Optræder de 3 faser (konfliktpræsentation, konfliktoptrapning og konfliktløsning) i 'Fasaner'?
- 5) Gør rede for "Berettermodellen".
Er 'Fasaner' opbygget efter Berettermodellen?
- 6) Komposition og tid
Gør kort rede for indholdet af side 6.
Forklar mundtligt hvordan skemaet på s. 7 ca. ville se ud, hvis det viste 'Fasaner'.
- 7) Komposition og tid
Gør kort rede for indholdet af side 8.
Er der flashbacks i 'Fasaner'?
Lav et flashforward i 'Fasaner', der gør afslutningen (mere) spændende.

Afrunding af forløbet

Til sidst i forløbet analyserer og fortolker vi Jens Blendstrups tekst 'Manden der blandt andet var en sko', 2000 og anvender, så vidt muligt alle de tekstanalytiske begreber, som vi har arbejdet med, og som vi synes er relevante i forbindelse med novellen. Her vil vi tale om, at hver tekst kalder på særligt fokus, alt efter hvad der dominerer i teksten. Det er sjældent, at fuldkommen slavisk analyse giver mening.

Eleverne vil typisk på dette tidspunkt arbejde med at tage hul på en skriftlig formidling af analysen som led i arbejdet med at lære at skrive egentlige litterære artikler, som er en eksamensgenre på STX.

Brobygning - opsamling

Grundskolelærerne vil med dette eksempel på et undervisningsforløb kunne få en fornemmelse af, hvilket begrebsapparat deres elever i større eller mindre omfang kan møde på gymnasiet lige efter grundforløbet. Gymnasielærerne kan på den anden side få et indblik i, hvor mange og forskellige

fagtermer en typisk 1.g-klasse faktisk tilkendegiver at have arbejdet med i forbindelse med litterær tekstanalyse i grundskolen. Det er flere, end vi umiddelbart tror, hvilket også er det overordnede resultat af brobygnings samarbejdet om analyse af episke tekster.

Dette er vigtig viden for begge parter i forbindelse med at skabe en god overgang mellem grundskolen og gymnasiet. Ligeledes har vi via samarbejdet opdaget, at det er nyt for eleverne at skrive litterære analyser og på den måde formulere analyserne som sammenhængende tekster. Det er godt at vide for grundskolelærerne, at deres elever faktisk relativt hurtigt skal i sving med at skrive analyser, men for gymnasielærerne er det også vigtigt at vide, at eleverne er helt nye i denne disciplin for de flestes vedkommende. Det sidste har faktisk konkret afstedkommet, at vi 'gemmer' denne disciplin lidt eller stilladserer arbejdet med den kraftigt.